

Европейската зелена сделка: Рискове и възможности, свързани с превръщането на България в индустриализирана зелена икономика

Позиция на Американска търговска камара в България от конференцията „Трансформацията от Европейската зелена сделка: възможности и предизвикателства“, 30.06.2021 г., гр. София

Европейска зелена сделка е новата стратегия на Европейския съюз, „която има за цел превръщането на Съюза в справедливо и благоденстващо общество с модерна, ресурсно ефективна и конкурентоспособна икономика, в която през 2050 г. няма да има нетни емисии на парникови газове и икономическият растеж не зависи от използването на ресурси“.

Реализацията на Европейската зелена сделка ще изиска мащабна трансформация на икономиката на България, която е сред най-малко развитите страни-членки на ЕС по отношение на БВП на глава от населението и която разполага с най-въглеродно интензивна икономика в съюза.

Визия

България трябва бързо да развие своя потенциал като достигне средно-европейските показатели за икономическо развитие. Страната има възможността да постигне статус на индустриализирана и ниско-въглеродна икономика, като привлече и реализира значими дългосрочни инвестиции в стратегически индустрии като производства с висока добавена стойност, в добив и преработка на природни ресурси, енергетика, здравеопазване и дигитална инфраструктура. За да постигне тази цел, България има нужда от пълна координация на политическите, социални и икономически заинтересовани страни, които да внедрят дългосрочни решения.

Контекст

- Зелена сделка на ЕС предоставя потенциални възможности, които са видими през добрите примери на редица отговорни компании, които от години инвестират в България. Необходимо е да също да се почерпи опита и от проекти и практики, реализирани в други страни, въвеждащи подходящи промени в регулаторната рамка.
- Необходимите фактори за прехода на България към статус на индустриализирана и нисковъглеродна икономика са развитие на високотехнологична индустрия,

която стъпва върху **(1) ресурсна обезпеченост, (2) енергийна стабилност, диверсификация и декарбонизация и (3) развита дигитална инфраструктура.**

- Постигането на целите на Зелената сделка в България и ЕС е възможно само в условия на стабилен икономически растеж, ресурсна обезпеченост и наличие на изобилна, надеждна, достъпна и по-чиста енергия.
- България трябва да гарантира справедлив преход на своята икономика от социална гледна точка, както и да предпази сигурността на доставките и независимостта си, за да посрещне своите нужди в енергийния сектор и добива на ресурси.
- България е и „най-граничната“ страна в ЕС. Това означава, че енергетиката и индустрията ѝ са най-силно застрашени от внос на електроенергия и стоки, от страни, които имат по-ниски амбиции по отношение на декарбонизацията и не заплащат въглеродни квоти.

Препоръки и решения

Върховенство на закона и инвестиционен климат

България има уникален шанс да трансформира своята икономическа база и да направи гигантски скок по отношение на използваните нисковъглеродни технологии, като същевременно не губи нито конкурентно предимство в регионален и европейски мащаб и като запази своето население и като брой, и като интелектуален капацитет. Нужните предпоставки включват политическа воля за дългосрочни решения, гарантирана прозрачност и дискусии с всички заинтересовани страни както по отношение на „Зелената сделка“, така и при други значими теми за икономическото бъдеще на Европа. Върховенството на закона и предвидимата и устойчива инвестиционна среда са гаранция за задържане на съществуващите и привличане на нови инвеститори във всеки сектор на националната икономика.

Правата на инвеститорите трябва да се зачитат и да се търсят съгласувани решения за бъдещи трансформации и промени в регулаторната рамка. Подобряването на репутацията на България като инвестиционна дестинация означава по-ниска цена на финансирането не само на публичните, но и на частните инвестиции – което в крайна сметка води до по-висока конкурентност на бизнеса и по-ниска цена на енергията за потребителите.

Развитието на високотехнологична индустрия в България касае надграждане на текущата широка и относително добре развита мрежа от производства на компоненти и елементи чрез нови инвестиции в производства на технологични продукти с висока добавена стойност. България изпитва огромна нужда от

обсъждане и реализация на адекватни стъпки за привличане на инвестиции за устойчивата трансформация чрез целенасочени мерки за намаляване на въглеродните емисии и за създаване на нови икономически сектори, включително подходящи схеми на финансиране и предвидима регулаторна и инвестиционна среда.

Основен фокус на тази институционална стабилност и подход трябва да е устойчив икономически ръст, съобразен с европейските изисквания и национални особености, задържане на трудоспособното население в рамките на страната и екологосъобразна индустриална база и услуги. **Подобни инвестиции в крайно производство на високотехнологични продукти изискват (1) ресурсна обезпеченост, (2) енергийна стабилност, диверсификация и декарбонизация и (3) развита дигитална инфраструктура.**

Ресурсна обезпеченост

- Минната индустрия е в началото на веригата на доставки и осигуряването на ресурси е стратегически въпрос. Високите технологии и енергийният преход зависят от продуктите на минното дело.
- Българската добивна индустрия и свързаната с нея металургия са модерни производства. Те са в готовност да осигурят нужните суровини за зелена икономика, като и днес инвестират във въглеродно-неутрални практики и продукти.
- България може да играе ключова роля в изпълнението на Европейската стратегия за суровините. За целта минното дело и металургията трябва да се развият, а енергетиката ни да е в състояние да им осигурява изобилна, надеждна, евтина и чиста енергия.
- Медта е основната суровина на глобалния преход към ниско-въглеродна енергия. Произведената мед и медни изделия в България дават почти 10% от износа на страната. През 2019 г. България е третият най-голям износител на меден нерафинирана мед в света. Минната ни индустрия допринася с до 5% от БВП на страната и е сред важните фактори за развитието на регионите.
- Добивът и производството на мед трябва да намерят място в Списъка на критичните суровини на ЕС, както и в Европейската таксономия за устойчиви инвестиции. Освен това те изискват големи количества електроенергия и трябва да бъдат третирани наравно със стоманата и алуминия при вземане на мерки за защита от изтичане на въглерод.

- България разполага със значими ресурси и производства и на други метали като злато, олово и цинк, които са в основата на развитието на цели региони у нас.
- България има голяма преработваща индустрия. Това означава, че е в отлични позиции да спечели от целите на Зелената сделка за кръгова икономика – тук има много високо ниво на повторно използване на всичко: от автомобили през уреди до дрехи, и огромна индустрия за рециклиране, особено на метали, пластмаси и стъкло.

Енергийна стабилност, диверсификация и декарбонизация

- При формирането на плана за действие по Зелената сделка следва да бъде отчетено състоянието на енергийния сектор на всяка държава и сроковете за преминаване към безвъглеродни горива по начин, който няма да постави под риск сигурността на доставките, стабилността електрическата мрежа и енергийната независимост на България.
- Следва да бъдат оценени ефектите на Зелената сделка върху заетостта в регионите в страната, в които са разположени най-големите енергийни производствени мощности и да бъдат набелязани мерки за намаляване на негативния ефект на прехода и да гарантират европейските цели за грижа за всеки засегнат трудещ се: алтернативна заетост в нови инвестиционни проекти (която да следва развитието на нови икономически зони, например) преквалификация и др.
- България е сред най-слабо газифицираните страни в ЕС (със само 3% покритие на мрежата), а сградният ни фонд е енергийно неефективен. Масштабна газификация би намалила драстично сезонните разлики в потреблението на електричество, нуждата от първични енергийни ресурси и свързаните с тях въглеродни емисии. Потенциалът за спестяване на емисии с проекти за саниране също е изключително голям.
- България има значим неоползотворен потенциал за производство на водна, вятърна, слънчева и геотермална енергия, както и енергия от биомаса и отпадъци. Той трябва внимателно да бъде оценен (с помощта на уважавани и признати от ЕС инструменти за моделиране на пазара, които се използват от повечето страни-членки и институции в Европа, като ENTSO-E, ACER и други) и да се очертае новата инвестиционна рамка, планирана съобразно нуждите на електрическата мрежа на България.
- България има силна ядрена енергетика, тоест имаме огромен потенциал за производство на ниско-въглеродна енергия. Тя е и най-ефективният източник за евтино производство на „розов“ водород, който може да декарбонизира

природния газ в бъдеще. България може да развива ядрената си енергетика като внимание трябва да се обърне на малките модулни ядрени централи.

Развита дигитална инфраструктура

- България предоставя много добра достъпност на Интернет, в т.ч. и до широколентов Интернет, както и развита отлична оптична инфраструктура
- Нуждата от все по-голяма свързаност започна да се отчита не само поради ефектите от пандемията. Развитието на Индустрия 4.0. чрез привличане на инвеститори и местно развитие на високотехнологични производства, автоматизация и роботика, системи за умно управление в градове, нуждата от изграждане на физическа инфраструктура (автомобилна, железопътна, въздушна), която да позволява ефективно управление на трафика, безопасност при експлоатация и спрямо хората, изграждането на мобилна мрежа от пето поколение или дори скок с излъчване на интернет-сигнал от сателити в нискоземна орбита, трябва да бъде посрещната с нужната технологична, ресурсна и регулаторна обезпеченост.
- Развитието на България като привлекателна дестинация за устойчиви инвестиции, за публично-частни партньорства и за задържане на вече съществуващи у нас трябва да стъпи на визионерско разбиране, базирано на дигитализация, образование, ефективна администрация и здраво население.

Следващи стъпки

Американската търговска камара в България е отдадена да участва активно във важните дискусии за бъдещето на икономиката на България в навечерието на осъществяване на Европейската Зелена сделка. Камарата е в състояние да предостави експертно мнение за възможните решения за справедлив, плавен, достъпен и добре планиран преход към декарбонизация. Камарата може да играе роля на платформа за национална дискусия и изграждане на обща визия – политическа, социална и икономическа – по отношение на необходимите стъпки за политики и тяхното осъществяване, които ще структурират подобен преход.

Европейската зелена сделка няма да се случи изведнъж. Тя изисква внимателно и навременно планиране на всяка страна-член на ЕС. Затова България се нуждае от прецизна оценка на всяко икономическо, технологично, социално и политическо въздействие от решенията, които трябва да се вземат, за да се посрещнат изискванията на Европейската зелена сделка.

